

N:o 13.

Ank. till Riksd. Kansli den 18 Febr. 1876, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition (N:o 10) med förslag till stadga angående måls handläggning i vissa fall af Kongl. Maj:ts Högsta Domstols afdelningar samfäldt.

Begge Kamrarne hafva till Lag-Utskottets behandling hänskjutit omförmälda nådiga proposition, hvilken är af följande innehåll:

»I sammanhang med det af Kongl. Maj:t till 1875 års Riksdag framställda och till pröfning vid nu förestående riksdag hvilande förslag till sådan ändring af 22 § Regeringsformen, att efter det deruti förekommande stadgandet, att ej flera än åtta af Högsta Domstolens ledamöter må på en gång i pröfningen af något mål deltaga, skola tilläggas orden: »der ej för vissa fall annorledes förordnas i den ordning 87 § 1 mom. stadgar», har Kongl. Maj:t varit betänkt på de bestämmelser, hvarigenom syftemålet med den sålunda föreslagna grundlagsändringen kunde vinnas; och under förutsättning, att Kongl. Maj:ts nyssberörda förslag angående ändring af lydelsen af 22 § Regeringsformen varder slutligen antaget, vill Kongl. Maj:t, med öfverlemnande af Statsrådets och Högsta Domstolens protokoll angående ärendet, härmed föreslå Riksdagen att antaga följande

Stadga

angående måls handläggning i vissa fall af Kongl. Maj:ts Högsta Domstols afdelningar samfäldt.

WI OSCAR med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götas och Wendes Konung göre veterligt, det WI, med Riksdagen, funnit godt förordna:

Bih. till Riksd. Prot. 1876. 7 Saml. 7 Häft.

Mom 1.

Finner någon af Högsta Domstolens afdelningar, vid öfverläggning till dom, den å afdelningen rådande mening afvika från rättsgrundsats eller lagtolkning, som förut varit af Högsta Domstolen antagen; då må afdelningen förordna, att målet skall af Högsta Domstolens båda afdelningar samfaldt afdömas; och böra, der laga hinder icke möter, alla Justitieråden i målets pröfning deltaga.

Hafva i särskilda, för afdelningen kända, domar mot hvarandra stridande åsigter, i fråga om viss rättsgrundsats eller lagtolkning, på olika tider gjort sig inom Högsta Domstolen gällande, ege hvad ofvan föreskrifvet är tillämpning endast i det fall, att afdelningen finner den rådande meningen afvika från den senast meddelade domen.

Mom. 2.

Hvad i föregående moment stadgadt är, afser ej mål, som från krigsdomstol drages under Konungens pröfning; ej heller mål, som angår häktad person eller eljest enligt särskild föreskrift fordrar skyndsamt afgörande, der sådant mål förekommer å tid, då blott en afdelning af Högsta Domstolen tjänstgör och mer än två veckor återstår, innan båda afdelningarne kunna sammanträda».

Under åberopande deraf, att i lagskipningen sedan lång tid tillbaka visat sig ett vacklande, som vanligen tillskrefves en icke utan fog anmärkt brist på enhet i högsta instansens beslut, men att orsaken till denna brist likväl med orätt lades Högsta Domstolen till last, så länge lagstiftningen, i stället för att understödja lagskipningens naturliga sträfvan efter enhet, motverkade den genom uppställda hinder för Högsta Domstolen att vid den meningsskiljaktighet, som vore en oundviklig följd af menskliga lagars ofullkomlighet, göra gällande den rättsåsigt, hvilken omfattades af flertalet bland Domstolens ledamöter, har Kongl. Maj:t, då största hindret dervid uppenbarligen vore grundlagens förbud för mer än hälften af Högsta Domstolens 16 ledamöter att på en gång deltaga i pröfningen af något mål, hvilket förbud uteslöte möjligheten icke blott för Domstolen att förekomma, det en af ett erkänt fåtal omfattad mening understundom måste i enskilda fall utgå såsom Domstolens, utan ock för granskaren af Högsta Domstolens på stridiga rättsuppfattningar grundade beslut att med säkerhet bedöma vilkendera uppfattningen utgjorde flertalets, till nästlidna Riksdag aflåtit nädig proposition, i hvilken genom

ofvanberörda tillägg till 22 § Regeringsformen förbehölles att genom särskild lag, i den ordning 87 § 1 mom. Regeringsformen utstakade, bestämma vissa fall, då Högsta Domstolens ledamöter kunde samfäldt deltaga i pröfningsen af dit fullföljda mål.

Det förslag till omförmälda särskilda lag, hvilket såsom bilaga åtföljde den nådiga propositionen om grundlagsändringen, skiljer sig från det ifrågavarande hufvudsakligen derutinnan, att Högsta Domstolens afdelningar enligt det förra skulle hafva *skyldighet*, men enligt det senare endast *rättighet* att i vissa fall skjuta mål till samfäldt afgörande.

Vid granskningen af förstnämnda förslag har i fråga härom uppmärksamheten inom Högsta Domstolen blifvit fastad dels på svårigheten i många fall att med säkerhet urskilja, huruvida ett ifrågasatt beslut verkligen afveke från den rättsåsiqt, som Högsta Domstolen i ett föregående fall tillämpat, eller om i någotdera af de rättsfall, som med hvarandra jmfördes, sådana omständigheter förekomme, att i följd deraf rättsfallen, ehuru skenbart öfverensstämmande, dock icke kunde såsom likartade anses; och dels derpå, att då Högsta Domstolens ledamöter på den ena afdelningen icke kunde ega kännedom om alla de beslut, som å den andra afdelningen fattades, och det ännu mindre vore för Domstolens ledamöter möjligt att förvärfva fullständig kännedom om alla de dommar, som i förflutna tider blifvit af Högsta Domstolen meddelade, så kunde lätt inträffa, att på en afdelning komme att afgöras ett mål, som, om ett föregående derifrån afvikande beslut varit för afdelningen känt, hade bort hänskjutas till plenum.

Då man, med afseende å hvad sålunda blifvit erinradt, trott sig befara, att, derest lagens stadgande kunde anses innebära någon *juridisk rätt för parterna* att få ett mål afdömdt af båda afdelningarna samfäldt, sannolikt skulle i de af Högsta Domstolen angifna fall inträffa, att tappande parter komme att förmena sig vara i denna sin rätt förnärmade, har man desto hellre ansett, att stadgandet om vissa måls hänskjutande till plenum icke borde göras till ett ovilkorligt påbud, som man af Högsta Domstolens ledamöter förväntat, att de i sådant fall skulle finna sig af sin moraliska pligt manade att, om icke öfvervägande skäl deremot förefunnes, begagna en dem gifven rättighet att söka åstadkomma enhet i rättsskipningen, så att följaktligen skilnaden mellan en rättighet och en skyldighet i detta hänseende icke, såvidt den afsåge desse ledamöter sjelfve, skulle blifva väsendtlig.

Utan att förbise att, på sätt inom Högsta Domstolen blifvit anmärkt, den öfverklagade bristen på enhet i lagskipningen, såsom hufvudsakligen grundad på bristande vetenskaplighet i rättsstudierna och system

i lagstiftningen, icke torde kunna genom den nu ifrågasatta åtgärden till fullo undanröjas, anser Utskottet likväl densamma böra i sin mån medverka till en stadgad jurisprudens i vissa omtvistade delar af rättsområdet; och då Utskottet icke funnit anledning till någon anmärkning mot lagförslaget, samt den grundlagsändring, under förutsättning hvaraf samma förslag blifvit framställt, numera är vorden af Riksdagen antagen, får Utskottet värdsamt hemställa,

att Kongl. Maj:ts föreliggande nådiga proposition måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 18 Februari 1876.

På Utskottets vägnar:

ERIC SPARRE.
